

ББК 821.111 (73).09

УДК 82. 091

Реалізація вальтер-скоттівської моделі в прозі Г.Сенкевича та Ф. Булгаріна

У статті досліджуються особливості реалізації вальтер-скоттівської моделі в творчості Г.Сенкевича та Ф. Булгаріна, визначається естетичне й історико-пізнавальне значення творів цих письменників та вивчається специфіка поєднання вальтер-скоттівської моделі та національної самобутності у творчості досліджуваних письменників.

Ключові слова: вальтер-скоттівська модель, історичний роман, художні образи, фольклорний компонент, сюжет, романтична традиція.

O.B. Porniuk Implementation of Walter Skott's model of creativity in G. Senkevich's and F. Bulgarin's prose

This article analyzes the implementation of Walter Scott's model of creativity in G. Senkevich and F. Bulgarin's prose. There is defined aesthetic, historical and informative value of the works of writers and studied the specific combination of Walter Scott's model and national identity in the works of the studied writers.

Keywords: Walter Scott's model, historical novel, artistic images, folklore component, plot, romantic tradition.

Зміщення провідних акцентів у зображенні всесвітньовідомих історичних подій та особистостей у художньому творі залежно від авторських симпатій чи антипатій у прямій невідповідності до історичної правди є важливим фактом аналізу літературно-художнього твору. Дослідження варіативності таких зображень в залежності від особи письменника та його світогляду є актуальним питанням сучасного літературознавства.

Метою статті є вивчення втілення вальтер-скоттівської моделі в творчості Г. Сенкевича та Ф. Булгаріна. Суб'єктивне бачення автором історичної дійсності може ставати певною мірою об'єктивним, або, швидше, набувати загальнонародного, а то і світового визнання. Якщо автором історичного твору є видатний митець, і цей твір виявляється реалістичним та художньо досконалим, то історична правда залишається лише в уяві

науковця-історика, що оперує реальними фактами, а не в уяві читача. Наприклад, сучасні історики Англії й Шотландії твердять (відповідно до документальних даних), що історичній правді не повною мірою відповідає образна характеристика шляхетного Ричарда Левине Серце та його підступного молодшого брата – Принца Джона, проте в уяві читача історична особа постає саме в тому вигляді, в якому її зобразив силою свого літературного таланту Вальтер Скотт у романі «Айвенго».

Польське лицарство в історичних романах Генрика Сенкевича також репрезентується по-різному в його «Трилогії» [Сенкевич 1984] з доби XVII століття і в його ж історичному романі «Хрестоносці» [Сенкевич, 4: 1984] з доби XIV – початку XV століття.

У «Трилогії» [Сенкевич 1984] польське лицарство представлено в стилі романтично-героїчної «шляхетської балади» (тобто, змальоване не реальне лицарство, а вигадане авторською уявою) та втілене відповідно до смаків польських читачів-реципієнтів кінця XIX століття. Образ Богдана Хмельницького у першій частині «Трилогії» («Вогнем і мечем») представлено як втілення негативної «сили бісівської», а жорстокого керманіча польського лицарства, зрадника Ієремію Вишневецького – втіленням польських шляхетських чеснот, звичайно ж, у світлі розуміння автора.

Щодо роману «Хрестоносці» [Сенкевич 1988], то образ вигаданого героя – польського лицаря Юранда зі Спихова – можна вважати яскравим та історично переконливим, герой виступає втіленням патріотичних настроїв, а історичні особи в цьому творі наявні лише за лаштунками історичної сцени.

Звертаючись до різних літературознавчих позицій в осмисленні вальтер-скоттівської моделі її безпосередньої проєкції у творчості слов'янських авторів XIX століття, наведемо декілька цікавих, на наш погляд, позицій літературознавців-дослідників. У книжці В. Остоцького «Роман і історія» [Остоцький 1980: 55] висловлюється думка про те, що в останній період серед провідних тенденцій відчутне поновлення у літературі історичного роману, прозового твору нового зразка, який репрезентований у багатьох літературах світу і у якому простежується органічний синтез традиційного й новаторського підходу до відтворення

історичних подій, поліфункціональність художніх прийомів, залучених автором у творах. На думку дослідника, нові зразки історичної романістики у різних країнах світу потребують ґрунтовного порівняльного аналізу і типологічних узагальнень[Остоцкий 1980: 55]..

У творчості зазвичай Г. Сенкевича вище ставлять славнозвісну «Трилогію» і набагато менше цінують його трагічно-героїчний історичний роман «Хрестоносці», який оповідає про польську історію XIV століття. Там вальтер-скоттівська традиція витримана досконало в образах історичних осіб: короля Ягелла, королеви Ядвіги, уславленого лицаря Завіши Чарного, навіть постатей негативних – великого Магістра Тевтонського Ордену, а також вигаданих образів, наприклад, польського лицаря-месника Юранда зі Спихова, знедоленого й осліпленого тевтонцями, який з могутнього лицаря перетворився на беспорядного каліку. Майстерно репрезентовано в романі й жіночо-любовну лінію: ніжна, поетична Дануся (донька Юранда зі Спихова) теж стала жертвою грубого тевтонського лицарства – збожеволіла й рано померла після перебування в полоні й зґвалтувань. Привабливим виступає й образ польської шляхтянки Ягни – жінки зовсім іншого типу, котра прекрасно зналася на господарстві, вміла користуватися зброєю і ходити на полювання. У «Хрестоносцях» досконало відтворено й батальні сцени, виразніше й переконливіше, ніж у «Трилогії» Г. Сенкевича. Однак цей твір, очевидно, через глибоку трагічність, не набув популярності у польських читачів і критиків.

Сучасні українські дослідники часто звертаються до проблеми становлення, розвитку і функціонування історичного роману, зокрема, у праці Л. Ромащенко «Жанрово-стильовий розвиток сучасної української прози: основні напрямки художнього руху» порушено важливі літературознавчі проблеми, а саме: новаторські тенденції розвитку сучасної української історичної прози; основні риси національного характеру, сконцентровані в образах-типах; принципи й засоби конструювання художніх образів; особливості трансформації правди історичної у правду художню [Ромащенко 2003: 42].

Розгляд найвизначніших творів відбувається не ізольовано від художніх здобутків цього жанру в попередні періоди розвитку,

а здійснюється з урахуванням зв'язку проблематики та поетики української прози про минуле зі спорідненими явищами в інших літературах [Ромашенко 2003: 51].

Зауважимо, що і сама історична правда, яку той чи інший письменник бере за основу свого твору, є явищем дискусійним, адже це лише певні відомості, запозичені з давніх джерел, що висвітлюють історичні події з певного суб'єктивного погляду, скажімо, світобачення літописця; хроніста; мемуари державних діячів; професійних політиків. Ці факти автор зображає крізь призму власного сприйняття, адже він пише про минуле відповідно до власної світоглядної позиції та домінуючих ознак доби і національного контексту.

Важливим видається і твердження, що настанова на філософське осмислення дійсності передбачає пошуки нових форм і прийомів – включення до традиційного, реалістичного характеру розповіді елементів умовності, притчі, міфу, символіки, фантастики, сатири, що дозволяє говорити про жанрово-стильовий синкретизм сучасної історичної прози, поєднання у ній різних типів творчості – сентименталізму, романтизму, реалізму, імпресіонізму.

Якщо говорити про роль історичного роману в розвитку сучасної літератури, то, як зазначає Ромашенко Л.І., першорядним в історичній прозі другої половини ХХ століття виступає роман, значно менше використовується жанр повісті й оповідання. Поряд із фактографічним матеріалом наявний і реалістичний тип вигадки з можливими романтичними вкрапленнями; значного поширення набули історико-художні романи та повісті, де документу належить другорядна роль, а першорядна відводиться романтичній вигадці – це романи умовно-історичні, історико-пригодницькі, міфологічні, параболічні, притчеві [Ромашенко 2003: 35]. Не варто забувати у цьому зв'язку, що основним завданням у літературному творі залишається його художність, а ця категорія перебуває у прямій залежності від ступеня обдарованості автора історичного роману.

Вивчаючи літературну постать В. Скотта, важливо врахувати думку сучасної української дослідниці К. Багратіон-Мухранської, яка наголошувала на безперечному впливові на творчість Вальтера Скотта Роберта Бернса та шотландського фольклору. Запозичення В. Скоттом персонажів, сюжетів і мотивів

з фольклорних текстів та творів шотландського поета відчутні, на думку дослідниці, не на рівні калькування вже змальованої Р. Бернсом живої моделі соціуму, а в межах його власного творчого бачення. Вивчивши та засвоївши величезний пласт народної творчості, Р. Бернс став прикладом для В. Скотта, спонукав його до використання знакових фольклорних творів [Багратіон 2005: 13]. Як позитивні персонажі, до творів залучаються шляхетні розбійники (Роб Рой, Робін Гуд, Роберт Мак Грегор), які виступають своєю «візитною карткою» епохи.

Подібний фольклорний компонент лише частково присутній у класичній польській історичній романістиці, йдеться про творчу постать Генрика Сенкевича, а образ благородного розбійника представлений у польському «модерністському» романі-диалогії Казімежа Пшерви-Тетмайера «Легенда Татр», а також уособлений в образі таємничого народного співця Вернигори в однойменному романі Міхала Чайковського.

У розгорнутому нарисі-передмові Ю. Булаховської до сучасного українського видання першої частини «Трилогії» Генрика Сенкевича «Вогнем і мечем» [Сенкевич 1984: 16], яка стосується зіткнень польської шляхти XVII століття з українським повсталим селянством, наводиться чимало роздумів польських сучасних дослідників історичної романістики Г. Сенкевича, російських дослідників радянської доби і сучасних українських науковців щодо залучення елементів вальтер-скоттівської моделі [Булаховська 2006].

Польський історик літератури кінця XIX – початку XX століття Пьотр Хмельовський у своїх нарисах з історії польської літератури відзначав небувалу популярність польського письменника Г. Сенкевича у читацьких колах, переважно шляхетських, акцентуючи на рельєфності дійових осіб твору, котрі проходять через усі три романи «Трилогії» («Вогнем і мечем», «Потоп» і «Пан Володийовський»), де є персонажі героїчні й другорядні; люди порядні й шахраї; люди раціонального мислення й «захмарні мрійники», і де досить виразно відтворено людську інтригу. Увагу дослідника було зосереджено на вмінні Г. Сенкевича відтворити місцевий колорит, показати мальовничу природу України.

Роман «Вогнем і мечем» відзначається сюжетною своєрідністю, наслідуючи пригодницьку манеру історичної романістики Олександра Дюма-батька. Любовна інтрига безпосередньо вписувалася в історичний стрижень відповідної доби, до образної системи твору було залучено відомі історичні постаті (королі, герцоги, кардинали), значною мірою були репрезентовані художні складові історичної романістики Вальтера Скотта, набагато глибшої за історичну романістику Дюма, із залученням типових для певної історичної доби дійових осіб, проте переважно персонажів вигаданих.

За версією сучасного українського літературознавця М. Васьківа, перша частина «Трилогії» – це неоромантична «шляхетська балада», де провідні герої змальовані відповідно до естетичних уподобань автора – представника польських інтелектуальних кіл другої половини ХІХ століття, а не у відповідності до реального стану речей [Васьків 1996].

І. Горський як автор монографії, присвяченої історичній романістиці Г. Сенкевича, зазначав, що «провокації» націоналістичних пристрастей поляків і великодержавний шовінізм поміщицько-буржуазної Росії штовхав автора «Вогнем і мечем» на шлях хибного осмислення сучасних наслідків давньої історичної драми і сприяв тому, що він симпатизував польському панству, незважаючи на його звірячу жорстокість (вогнем і мечем викорінювати «українську непокору!»), і саме в їхньому дусі стилізував історичні картини [Горський 1963: 212].

Р. Радишевський у статті «Література та історія в романі «Вогнем і мечем» Генрика Сенкевича» досить докладно зосереджує увагу на критичній розвідці Володимира Антоновича, присвяченій першій історичній трилогії Генрика Сенкевича «Вогнем і мечем». Цей науковець, на думку дослідника, «найповніше і найгрунтовніше висловив «українську позицію», яку й досі підтримує частина сучасних істориків» [Радишевський 2005: 235].

Нагадаємо, що В. Антонович своїм життям, громадянською позицією, науковою, просвітницькою, педагогічною діяльністю служив вихованню національної самосвідомості українців. Він вважав, що поляки в Україні мають дві можливості: проїнятися інтересами українського народу, повернутися до народних джерел,

призабутих їхніми пращурами, і плідною працею на користь цього народу виправити те лихо, якого завдали українцям їхні предки; або переселитися до Польщі, місця проживання польського народу, але у такому випадку вони ніколи не позбудуться закиду щодо колонізації та експлуатації праці інших людей [Антонович 1995: 133].

Характеризуючи постать Г. Сенкевича, Р. Радишевський висловлює думку, що автор широко і свідомо використовує романтичну традицію для створення авантюрного простору з тією метою, щоб герої пригодницького роману могли пройти дорогою випробувань для перевірки їхніх людських якостей – сміливості, витримки, шляхетності, здатності долати труднощі та біль. Часто романтична традиція (наприклад, образ романтичної особистості) пародіюється та деміфологізується, що пов'язано з особливою увагою до «сарматсько-барокових» рис літератури XVII століття. І саме використання автором прийому стилізації мало на меті довести правдивість цього образу на різних рівнях сприйняття. Широкоплановість підходів до інтерпретації роману «Вогнем і мечем» свідчить про те, що кожне покоління шукає і знаходить свої шляхи й підходи до прочитання роману [Радишевський 2003: 211].

У статті А. Лісовського «Українсько-польські духовні взаємозв'язки», що має історико-фактографічний характер, дослідницька увага акцентується на тому, що суттєво різним може бути сприйняття наслідків подій і явищ у різні хронологічні періоди. Як правило, події минулого розглядаються й оцінюються з погляду сьогодення, з позицій якого тією чи іншою мірою простежуються їх наслідки. Проте у наших сучасних уявленнях та оцінках життєвих явищ неважко помітити відгомін стереотипів минулого, не завжди націлених на бачення історичної перспективи такою, якою вона постає на сьогодні [Лісовський 2005: 125]. Вважаємо доцільним віднести ці міркування і до сприйняття тематично й ідейно неоднозначної творчості Генрика Сенкевича, особливо його історичної романістики в її відгомонах на рівні української й російської культурної проблематики у складному й розгорнутому контексті.

До категорії історичного роману, в якому увага концентрується навколо лише однієї історичної особистості на тлі певної епохи, можна віднести деякі твори інших авторів. Серед

них, наприклад, роман російського письменника, поляка за походженням, Фадея (Тадея) Булгаріна «Мазепа» [Булгарин 1994]. Непересічність особистості Мазепа в розрізі українсько-російсько-польсько-шведських державних відносин початку XVIII століття виявилася надзвичайно цікавою для авторів творів на історичну тему.

У деяких літературознавчих джерелах постать Ф. Булгаріна (1789 – 1859) представлена негативно з позицій політично-моральних оцінок. Літературознавчі розвідки допомагають опанувати провідну модель його прози й її роль у розвитку російської літератури. Ф. Булгаріна охарактеризовано як плідного автора, серед творчого доробку якого відзначаються «Дмитро Самозванець» (1830) [Булгарин 1994] і «Мазепа» (1834) [Булгарин 1990]. Ці твори репрезентують оповідну модель, прикрашену кривавими ефектами, а також відчутним мелодраматичним компонентом.

За своїм ідейним і тематичним спрямуванням романи Булгаріна виконані у дусі літературних традицій роману XVIII століття. Певною мірою автора можна вважати і новатором прозової форми, адже він сприяв відновленню жанру роману, який протягом тривалого часу було витіснено повістю з літературної арени. Завдяки романам Ф. Булгаріна читач був готовий до сприйняття реалістичних творів.

Ф. Булгарін ставився негативно до «натуральної школи», хоча очевидно, що його літературна діяльність була популярною завдяки використанню прийомів, характерних для манери цієї школи, щоправда у спрощеній формі. Найбільше до смаку читачам були його невеличкі замальовки на побутову тематику. У повчальних картинах Булгаріна простежується іноді певна спостережливість – особливо під час зображення столичної «дрібноти» і населення «середньої руки».

У мовних, зокрема, граматичних питаннях Ф. Булгарін залишався пуристом, прихильником правильної шкільної граматики і негативно сприймав ідею збагачення лексичного складу мови за рахунок залучення провінціалізмів, народних слів, а також слів-неологізмів [Чуковский]. Це стосується й історичної романістики, що значно програє від такого «пуризму», багато в

чому втрачаючи свій історичний колорит і в описах, і під час змалювання дійових осіб.

Існують різні мовні варіанти друкованих видань творів Ф. Булгаріна. У передмові до білоруського видання «Вибраних творів» (Мінськ, 2003) [Булгарын 2003] під красномовною назвою «Перемога й поразка здорового глузду, або Повернення Булгаріна» О. Федута звертає увагу на те, що в романі «Мазепа» автор наважується показати складну історичну ситуацію в Україні в переддень 1709 року, до якої залучені представники різних народів (України, Росії, Швеції і Польщі), оскільки гетьман тодішньої України, яка перебувала під протекторатом Росії, був вихідцем із польської шляхти, секретарем Польського Короля Яна-Казимира. На думку О. Федути, основна ідея твору Булгаріна – розвінчати романтичний образ Мазепи, який склався, скажімо, у творах лорда Д.-Г. Байрона і Віктора Гюго, показати героя не з такою оригінальною та сильною вдачею, з якою його подано (хоч і в негативному ключі), у поемі О. Пушкіна «Полтава» [Пушкин 1975], а зобразити лише персонажем авантюрно-пригодницького роману, звичайною людиною, яка безславно вмирає від руки свого власного незаконного сина.

У російському виданні «Мазепи» характер головного героя трактується більш об'єктивно (у передмові Н. Львової [Булгарин 1990]), тематично ближчим зображення виступає до стилю О. Пушкіна: Мазепа – один із найрозумніших і найблискупіших вельмож свого часу і свого рівня, неперевершений майстер дипломатичних інтриг, єдина особа, якої він насправді боїться, це – російський цар Петро I, та Мазепа сподівається перемогти володаря, використавши свій дипломатичний хист і зв'язки в урядових колах Росії та інших держав. Поразка і смерть Мазепи, за автором, – це не перемога Петра чи всевишньої справедливості, а лише несприятливий для Мазепи збіг обставин, на зразок подій у пригодницьких романах О. Дюма-батька: помста незаконного сина, що поклала край дипломатичним задумам Мазепи.

Характеристика Мазепи як традиційного образу представлена в статті А. Волкова «Великий гетьман: традиційний образ української історичної генези», яка виступає показовим зразком сьогоденної компаративістики. Автор ставить мету довести, що саме традиційні сюжети, мотиви та образи в їхньому

багатовіковому й багатонаціональному функціонуванні – явище модельне для теорії й історії світової літератури [Волков 2004: 215]. Конкретний матеріал реалізовано у напрямі органічного співвідношення феномену засвоєння слов'янськими літературами (передовсім українською) загальноєвропейського набутку як дієвого чинника залучення окремих національних літератур до загальнолюдських культурних, філософських та моральних цінностей. Спектр досліджуваних тематичних і образних засобів у монографії Волкова А.Р. надзвичайно широкий. Розглянуті образи (в тому числі і образ Мазепи) можна віднести до «вічних» у тому розумінні, що вони обґрунтовуються в літературі різних періодів і знаходять своє нове життя, щоправда, у трансформованому вигляді і в сучасній літературі. Показово, що всі ці вічні типові теми, сюжети, образи характерні, на думку дослідника, у певному літературному сенсі і для історичної романістики [Волков 2004].

Отже, показові зразки історичної художньої літератури становлять для читача не лише естетичну, а й історико-пізнавальну цінність, оскільки мають на меті репрезентувати комплексну картину епохи із залученням живих характерів, висвітлення суспільної діяльності та ідеології, побуту її представників. Художня література на історичну тематику має велику силу емоційного впливу, їй притаманна здатність втілювати історичні події у живій образній формі, що сприяє залученню до вивчення історії широких читацьких мас. Саме ці риси – образність та емоційність – історичних творів надає глобальні можливості впливу, породження роздумів та виникнення інтересу до історії у пересічного читача, але, з іншої сторони, ці риси мають і негативні характеристики – вони ставлять під сумнів об'єктивність та достовірність зображення дійсності у історичних творах, і про «історичність» ми уже можемо говорити тільки дуже відносно. Вальтер-скоттівська модель історичного роману реалізується у Г. Сенкевича та Ф. Булгаріна по-різному, це зумовлюється світоглядними та ідеологічними відмінностями між цими письменниками. Наголосимо, що суперечливості та відмінності у зображенні одного й того ж самого історичного явища ми можемо прослідкувати навіть в межах творчості одного письменника. Наприклад, у творчості Г. Сенкевича ми констатуємо неоднозначне трактування явища польського лицарства – від

ідеалізованого романтично-героїчного до історично переконливого. Специфічною особливістю історичних творів Г. Сенкевича, які зумовили їх надзвичайну популярність, є рельєфність та реалістичність зображення головних героїв, уміння відтворити національний колорит, сюжетна своєрідність, майстерність використання художніх прийомів історичної романістики Вальтера Скотта. Роман «Мазепа» російського письменника Ф. Булгаріна написаний у літературних традиціях XVIII століття, його зв'язок з вальтер-скоттівською моделлю пояснюється в першу чергу тим, що в центрі цього роману стоїть історична особистість, яка зображається на фоні певної епохи. Цікавим є той факт, що існуючі мовні варіанти творів Ф. Булгаріна відрізняються не лише мовним оформленням, а й ідеологічною спрямованістю: у передмові до білоруського видання акцентується увага на розвінчанні романтичного образу Мазепа та зображенні його як звичайної людини, а передмові до російського видання тих же самих творів Ф. Булгаріна Мазепа освітлюється уже як один з найрозумніших людей свого часу, а його поразка трактується лише як несприятливий збіг обставин.

Література: Антонович 1995: Антонович В. Польско-русские отношения в современной польской призме (по поводу повести Г. Сенкевича «Огнём и мечом») / В. Антонович // В. Антонович. Моя сповідь. Вибрані історичні та публіцистичні твори. – К.: Либідь, 1995.; Багратіон-Мухранська 2005: Багратіон-Мухранська К.В. Фольклорні джерела творчості Роберта Бернса та Вальтера Скотта в контексті антиномії «історія-вигадка»: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук / К. Багратіон-Мухранська. – К.: Київський Національний університет імені Тараса Шевченка, 2005. – 20 с.; Булаховська 2006: Булаховська Ю. Генрик Сенкевич та його роман «Вогнем і мечем» (У двох томах). Т. 1. / Ю. Булаховська. – Тернопіль: Богдан, 2006. – 386 с.; Булгарин 1990: Булгарин Ф. В. Сочинения / Составитель, автор вступительной статьи и примечаний Н. Н. Львова // Ф. В. Булгарин. – М.: Современник, 1990.; Булгарин 1994: Булгарин Ф. Димитрий Самозванец: Ист. роман / Подобщ. ред. и с примеч. С. Ю. Баранова // Ф. Булгарин – Вологда: ПФ «Полиграфист», 1994.; Булгарын 2003: Булгарын Ф.

Выбранае / Укладанне, прадмова і камэнтарАляксандраФядуты // Ф. Булгарын – Мінск: Беларускі кнігазбор, 2003. (Беларускі кніга збор).; Васьків 1996: Васьків М. Творчість Г.Сенкевича у контексті українсько-польських літературних взаємин: Автореф. дис. ... канд. філол. наук / Дніпропетровський державний університет. – Дніпропетровськ, 1996. – 19 с.; Волков 2004: Волков А.Р. «ТСО» і жанрова визначеність: поетика сучасного літературного апокрифа / А.Р. Волков // Традиційні сюжети та образи [Колектив авторів: А. Р. Волков – автор проекту та упорядник; інші автори : В. В. Бойченко, П. В. Рихло, Ю. І. Попов] – Чернівці, 2004. – 346 с.; Горский 1963: Горский И.К. Польский исторический роман и проблемыисторизма / И.К. Горский. – М. : Наука, 1963. – 250 с.; Лісовський 2005: Лісовський А.М. Українсько-польські духовні взаємозв'язки / А.М. Лісовський // Українська полоністика. – Вип.2. – Житомир : Освіта, 2005. – 320 с.; Остоцкий 1980: Остоцкий В.Д. Роман и история (Традиции и новаторство советского исторического романа) / В. Д. Остоцкий. – М.: Художественная литература, 1980. – 320 с.; Пушкин 1975: Пушкин А.С. Собр. соч.: В 10 т. / А.С.Пушкин. – М.: Художественнаялитература, 1975. ; Радишевський 2003: Радишевський Р. Тарас Шевченко і польський романтизм: стан і перспективи дослідження / Р. Радишевський // Романтизм : між Україною та Польщею. – Київські полоністичні студії / під ред. Р. Радишевського. – Т.5. – К., 2003. – С. 255 – 268.; Ромащенко 2003: Ромащенко Л.І. Жанрово-стильовий розвиток сучасної української прози : основні напрямки художнього руху / Л.І. Ромащенко // Черкаський державний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси : Контекст, 2003. – С. 56 – 73.; Сенкевич 1988: Сенкевич Г. Крестоносцы. Роман. / Перевод с польского Е.Егоровой; Примечания Б.Стахеева // Г. Сенкевич – Изд. «Ксенжка и Ведза», Варшава, 1988.; Сенкевич 1984: Сенкевич Г. Собрание сочинений в 9-ти томах. Т. 4 // Г. Сенкевич - М.: Художественная литература, 1984.; Чуковский Чуковский К. Живой как жизнь. Рассказы о русаком языке // за джерелом: http://text.tr200.biz/knigi_jazykoznanie/?kniga=280213&page=12.

В статье исследуются особенности реализации вальтер-скоттливской модели в творчестве Г. Сенкевича и Ф. Булгарина, определяется эстетическое и историко-познавательное значение

произведений этих писателей, а также изучается специфика сочетания вальтер-скоттовской модели и национальной самобытности в творчестве исследуемых писателей.

Ключевые слова: вальтер-скоттовская модель, исторический роман, художественные образы, фольклорный компонент, сюжет, романтическая традиция.

Рецензенти: М. Васьків, д-р філол. наук (Кам'янець-Подільський)

Бондар В.Т., к. філол. наук, доц.(Тернопіль)

Ольга Поронюк (Львів)

УДК 821.111-1.09"18/19":7.046:911.375.1

ББК 82.091

Урбаністичні мотиви в англійській поезії кінця ХІХ – початку ХХ століття

У статті розглянуто міські мотиви в англійській поезії зламу ХІХ-ХХ століть. Зокрема, досліджено творення поетичного образу міста представниками модерністичної поезії, які розуміли місто як символ сучасної технократичної цивілізації. Зроблено висновок про те, що поетичний міський текст англійської літератури в цей період виходить на новий рівень художніх узагальнень, а урбаністична символіка втілює центральний лейтмотив – деперсоналізацію людини у великому місті.

Ключові слова: місто, англійська поезія, кінець ХІХ – початок ХХ століття, модернізм, Лондонський текст, поезія війни.

Olha Poronyuk. Urban motives in English poetry of the late XIXth - early XXth century

The article deals with urban motives in English poetry at the turn of the XIXth – XXth centuries. It is stated that in the urban landscape of representatives of aestheticism and in Georgian poetry universal contemplative mood and lyric, descriptive motives prevail. Poetic images of modernist representatives who understood the city as a symbol of the modern technocratic civilization are investigated. Urban poetry by E. Pound and T.S. Eliot can be considered experimental: visualization, verse melody, and intellectuality are the main purpose of poets. It is concluded that the poetic city text of English literature reaches a new level of artistic generalizations during this period, and urban symbolism embodies a central leitmotif – depersonalization of man in the big city.